

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**Філософський факультет
Кафедра релігієзнавства**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
філософського факультету
Комаха Л.Г.

«____» _____ 201_ року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РЕЛІГІЙНІ ЧИННИКИ ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ
1 частина курсу**

для студентів

галузь знань **05 «Соціальні та поведінкові науки»**
спеціальність **052 Політологія**
освітній рівень **бакалавр**
освітня програма **Політологія**
вид дисципліни **дисципліна за вибором студентів**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	<u>2017/2018</u>
Семестр	5
Кількість кредитів ECTS	2
Мова викладання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Задоянчук Оксана Олександрівна, к.ф.н., асистент кафедри релігієзнавства

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2017

Розробники: *Задоянчук Оксана Олександрівна, к.ф.н., асистент кафедри релігієзнавства*

Затверджено

«_____» _____

20____ р.

Зав. кафедри релігієзнавства

_____
(
Харьковщенко Є. А.)

Протокол № _____ від «_____»
_____ 20____ р.

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету

Протокол від «_____» _____ 201__ року №__
Голова науково-методичної комісії _____ (Маслікова І.І.)

«_____» _____ 20____ року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформулювати цілісне уявлення студентів про роль релігійного чинника у політичному процесі, що дозволить студентам розуміти сучасні тенденції та особливості побудови взаємин релігії та політики у країнах світу.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

1. До початку вивчення цього курсу студенти мають **знати** основні релігієзнавчі поняття, типологію релігій, специфіку кожної з них.

2. **Вміти** збирати та інтерпретувати інформацію щодо діяльності adeptів релігій та представників релігійних організацій, аналізувати дані соціологічних досліджень та звіти про стан релігійної ситуації в країнах світу, орієнтуватися у тематиці законодавчих актів країн світу та України зокрема у питаннях побудови взаємовідносин релігії(церкви) та держави.

3. **Володіти елементарними навичками** наукового дослідження та управління інформацією; критичного ставлення та прогнозування стосовно політичних, економічних, релігієзнавчих подій та явищ; використання іншомовних фахових політологічних та релігієзнавчих інформативних джерел.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «*Релігійні чинники політичного процесу*» належить до переліку дисциплін за вибором студентів та викладається у 5 семестрі бакалаврату. Навчальна дисципліна знайомить студентів із роллю та значенням релігійних чинників у політичному процесі, дає визначення предмету, завдань, теоретичних основ, методології, основних напрямів та проблематики. Послідовно розглядаються особливості взаємодії релігії та політики на прикладі національних та світових релігій, нових релігійних течій.

4. Завдання (навчальні цілі) – надати студентам цілісну систему знань про релігійні чинники політичного процесу, історичний контекст становлення взаємовідносин держава-релігія-релігійні організації в національних, світових релігіях та у нових релігійних течіях.

В результаті навчання студенти мають продемонструвати масив теоретичних та практичних знань у питанні розгляду релігієзнавчо-політологічної проблематики, засвоїти ці знання та використовувати у своїх подальших самостійних дослідженнях, вміти надавати неупереджену експертну оцінку дослідженим явищам, феноменам, процесам у країнах сучасного світу.

5. Результати навчання: *В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:*

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4.автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумков ій оцінці з дисциплін и
Код	Результат навчання			

Знати:				
1.1	Предмет та основні завдання курсу	Лекція	Письмова контрольна робота	5
1.2	Основні моделі взаємодії держави та церкви (релігійних організацій)	Лекція	Письмова контрольна робота	10
1.3	Конституційні засади країн Європи у питаннях взаємин держава-релігійні організації	Лекція	Письмова контрольна робота	5
1.4.	Особливості взаємодії релігії та політики у національних, світових релігіях та у нових релігійних рухах	Лекція	Письмова контрольна робота	10
1.5	Релігійно-клерикальні доктрини сучасності	Лекція	Письмова контрольна робота	5
1.6	Сучасні процеси в релігійних традиціях світу	Лекція	Письмова контрольна робота	5
Вміти:				
2.1	Застосовувати знання про основні моделі взаємодії держави та церкви (релігійних організацій)	Лекція	Письмова контрольна робота	10
2.2	Виявляти потенційні зв'язки між історичними формами взаємодії держави та церкви та сучасністю в межах національних, світових релігіях та нових релігійних рухів	Самостійна робота	Письмова контрольна робота	5
2.3	Охарактеризувати основні релігійно-клерикальні доктрини сучасності	Самостійна робота	Письмова контрольна робота	5
2.4	Виявляти сучасні процеси в релігійних традиціях	Самостійна робота	Письмова контрольна робота	5
Комунікація:				
3.1	Використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів в підготовці до написання	Самостійна робота	Презентація самостійного дослідження	5

	самостійних робіт			
3.2	Презентувати результати проведених досліджень та здійсненої самостійної роботи	Самостійна робота	Презентація самостійного дослідження, письмова контрольна робота	10
3.3	Вести полеміку стосовно місця та ролі релігійного чинника у політичних процесах сучасності	Самостійна робота	Презентація самостійного дослідження	5
	Автономність та відповідальність:			
4.1	Самостійно шукати та критично опрацьовувати літературу, вільно володіти методами обробки, аналізу та синтезу наукової інформації	Самостійна робота	Презентація самостійного дослідження	5
4.2	Працювати в групах, під керівництвом, вирішуючи комплексні завдання, пов'язанні із верифікацією результатів існуючих оприлюднених соціологічних досліджень в Україні, та порівнювати їх із результатами американських та європейських досліджень	Самостійна робота	Презентація самостійного дослідження	5
4.3	Нести відповідальність за достовірність та політико-ідеологічну незаангажованість у розумінні ролі релігійного чинника у політичних процесах	Самостійна робота	Презентація самостійного дослідження	5

6. Структура курсу: у курсі передбачено 2 змістових частини. Заняття проводяться у вигляді лекцій. Завершується дисципліна заліком.

Перша частина курсу присвячена теоретико-методологічним засадам дослідження взаємозв'язку релігії і політики та вивченню особливостей взаємодії релігії та політики в національних релігіях.

Друга частина курсу присвячена питанням держави і церкви в світових релігіях та вивченню сучасних тенденцій у релігійних системах.

7. Схема формування оцінки:

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема оцінювання теоретичної підготовки – результати навчання (знання 1.1 – 1.6), що складає 40% від загальної оцінки та оцінювання практичної підготовки – результати навчання (вміння 2.1-2.6); (комунікація 3.1-3.3); (автономність та відповідальність 4.1-4.3), що складає 60% загальної оцінки.

Критерії оцінювання:

1. Самостійна робота, підсумкова письмова робота:

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість проведеного дослідження / письмової роботи

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження / письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності

10-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності

5-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх двох частин та виконання самостійних робіт та контрольної роботи з урахуванням коефіцієнту 0, 5. Всі види робіт в семестрі мають в підсумку:

В максимальному вимірі кількість балів за 1 частину курсу складає 50 балів:

$80 \cdot 0.5 = 40$ б. за семестрову роботу

$20 \cdot 0.5 = 10$ б. за підсумкову контрольну роботу

В мінімальному вимірі кількість балів за 1 частину курсу складає 30 балів:

$48 \cdot 0.5 = 24$ б. за семестрову роботу

$12 \cdot 0.5 = 6$ б. за підсумкову контрольну роботу

Оцінювання за формами контролю:

Види робіт		Семестрова кількість балів	
		Min – 48 бали	Max – 80 балів
Самостійна індивідуальна робота	Підготувати аналіз конституційних засад у питаннях взаємин держава-релігія на конкретному прикладі I половина семестру	12	20
Самостійна індивідуальна	Зріз знань по матеріалам лекцій	12	20

робота	I половина семестру		
Самостійна індивідуальна робота	Опрацювання та аналіз статті Хосе Казанови «Політика нативізму: іслам у Європі, католицизм у сполучених штатах» та участь у обговоренні II половина семестру	12	20
Самостійна індивідуальна робота	Аналіз сучасного стану взаємовідносин релігії та політики у одній із країн світу (за власним вибором) II половина семестру	12	20
Підсумкова контрольна робота	В кінці семестру	12	20

Підсумкове оцінювання у формі заліку: підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів), яка визначається як сума (проста або зважена) балів за систематичну роботу впродовж семестру. Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру. Таким чином, підсумкова оцінка складається із суми семестрової кількості балів та підсумкової контрольної роботи.

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	ПКР (підсумкова контрольна робота) / залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	48	12	60
Максимум	80	20	100

Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59
Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Семінарськ і	Самостій на робота
<i>Частина 1. Теоретико-методологічні засади дослідження взаємозв'язку релігії і політики</i>				
1	Тема 1. Предмет та завдання курсу. Релігія як чинник політичного процесу	2		
2	Тема 2. Держава і церква: основні моделі взаємодії.	2		
3	Тема 3. Конституційні засади країн Європи у питаннях взаємин держава-релігійні організації.	3		
4	Самостійна робота аналізу конституційних засад у питаннях взаємин держава-релігія на конкретному прикладі			7
5	Тема 4. Загальна характеристика взаємодії релігії та політики в національних релігіях (конфуціанство, даосизм, синтоїзм, індуїзм, джайнізм, сикхізм, іудаїзм)	4		
6	Тема 5. Особливості взаємодії релігії та політики в постколоніальний період	4		
7	Самостійна робота по матеріалам лекцій			8
<i>Частина 2. Держава і церква в світових релігіях</i>				
8	Тема 7. Загальна характеристика взаємодії релігії та політики в світових релігіях	2		
9	Тема 8. Особливості взаємодії релігії та політики (буддизм та іслам)	2		
10	Тема 9. Особливості взаємодії релігії та політики (католицизм, православ'я, протестантизм)	2		
11	Самостійна робота з опрацювання статті Х. Казанови			7
12	Тема 10. Особливості взаємодії релігії та політики (нові релігійні течії)	2		
13	Тема 11. Релігійно-клерикальні доктрини сучасності	2		
14	Тема 12. Сучасні процеси в релігійних	2		

	традиціях світу: віртуалізація та медіатизація релігії			
15	Самостійна робота з аналізу сучасного стану взаємовідносин релігії та політики у одній із країн світу			8
16	Тема 13. Релігійний чинник у політичному житті України: історія та сучасність	2		
17	Підсумкова контрольна робота	1		
18	ВСЬОГО	30		30

Загальний обсяг **60 год.**, в тому числі:

Лекцій – **30 год.**

Семінарські заняття – не передбачено

Самостійна робота - **30 год.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна: (Базова)

1. Бабкіна О. В., Горбатенко В. П. Політологія Навчальний посібник / К.: ВЦ, 2006.- 568 с.

2. Бортнікова О. Г. Взаємодія релігії і політики: теорія і методологія: монографія – К., ПАЛИВОДА А.В., 2017. – 338 с.

3. Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації в Україні” // Закони України. — К., 1991.

4. Єленський В. Є. Релігія після комунізму (Україна в центрально-східноєвропейському контексті). – К.: Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова, 2002. – 420 с.

5. Політологія : навч. посіб. / Ф.М. Кирилюк, М.І. Обушний, М.І. Хилько та ін.; За ред. Ф.М. Кирилюка - К.: Здоров'я, 2004.- 776 с.

6. Свобода совісті та віросповідання в контексті міжнародних й українських правових актів та релігійних документів (витяги). Видання друге (доопрацьоване і доповнене) / Упорядник, автор передмови і приміток к.філос.н. М. Ю. Бабій. – К.: б/в, 2006. – 164 с.

7. Харьковщенко, Є. А. Релігієзнавство. Підручник. / Є. А. Харьковщенко. – К.: «Наукова думка», 2013. – 380 с.

Додаткова:

1. Бабій М. Ю. Свобода совісті: філософсько-антропологічне і релігієзнавче осмислення. — К., 1994.

2. Воскресенский А.Д. (ред.) Политические системы и политические культуры 2-е изд. перераб. и доп. — М: АСТ: Восток—Запад, 2007. — 829 с.

3. Гараджа В. Й. Социология религии. — М., 1996.

4. Гуревич В. А. Нетрадиционные религии на Западе и восточные религиозные культы. — М., 1995.
5. Игнатенко А. Сборник статей. — М.: Институт религии и политики, 2004. — 256 с.
6. Історія релігій. Лубський В.І., Лубська М.В., «Центр навчальної літератури» Київ, 2004 р.
7. Керимов Г.М. Шариат. Закон жизни мусульман. Ответы Шариата на проблемы современности. «Диля», 2009. — 408 с.
8. Модели церковно-государственных отношений. — К., 1996.
9. Нуруллаев А.А., Нуруллаев Ал.А. Религия и политика Учебное пособие. - М.: КМК, 2006 - 330 с.
10. Хантингтон, С. Столкновение цивилизаций [Текст] / С. Хантингтон — М.: АСТ, 2005. — 603 с.
11. Ball-Rokeach, S.J. DeFleur, M.L. A Dependency Model of Mass-Media Effects // Communication Research January, 1976. — p. 3-21.
12. Hjarvard, S. The Mediatization of Culture and Society [Text] / S. Hjarvard. — Routledge; 1 edition, 2013 — 192 p.
13. Hjarvard, Stig Mediatization and Religion: Nordic Perspectives [Text] / Hjarvard S., Lövhelm M. — Gothenburg: Nordicom Press, 2012. — 210 p.
14. Luckmann, T. The Invisible Religion: The Problem Of Religion In Modern Society [Text] / T. Luckmann. — New York: Macmillan, 1967. — 128 p.
15. Mahan, Jeffrey H. Media, religion, and culture: An introduction [Text] / Jeffrey H. Mahan. — Routledge, 2014. — 159 p.
16. Thompson, John The Media and Modernity: A Social Theory of the Media / John Thompson. — Oxford : Polity Press, 1995. — 314 p.